

Norveç'te Türklere Ait Dinî ve Sosyo-Kültürel Organizasyonlar

Recep ÖNAL
Yrd. Doç. Dr., Balıkesir Ü. İlahiyat Fakültesi
onal1975@gmail.com

Öz

XV. ve XIX. yüzyıllarda kaydedilen gelişme ve yenilikler neticesinde Batı, Doğu karşısında bilim ve teknikte üstünlüğe ele geçirmiş ve doğu insanın gözünde daha cazip hale gelmiştir. Batı sunduğu üstün ekonomik ve sosyal imkânlar sayesinde Doğu ülkelerinden yoğun göçler almaya başlamıştır. Bu dönemde farklı ülkelerden yoğun göç alan Batı ülkelerinden birini de Norveç temsil etmiştir. Norveç'e göç edenlerin çoğunluğunu Pakistanlı, Faslı, Iraklı ve İranlılar göçmen işçiler ve mülteciler temsil etmektedir. Bu göçmen gruplardan birini de Türkler oluşturmaktadır. 1960'ların sonlarında Norveç'e göç eden Türkler, ilk olarak ibadet ve din eğitimi ihtiyaçlarını karşılamak için camiler inşa etmişlerdir. Daha sonra çeşitli organizasyonlar da tesis etmişlerdir. Bu organizasyonlar Türk göçmenlerin hem içinde buldukları yabancı topluma uyum sağlamalarında hem de dinî ve millî değerlerin korunmasında önemli rol oynamıştır. Bu çalışmada, önce Norveç hakkında genel bilgiler verilecek, daha sonra Türklere ait dinî ve sosyo-kültürel organizasyonlar ve hizmet alanları ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Norveç; Türkler; Göç; Diyanet; Cami.

Turkish Religious and Socio-Cultural Organizations in Norway

Abstract

As a result of considerable progress made in science between XVth and XIXth centuries, West has got the upper hand over East in science, drawing the attention of Eastern people. Because of the financial and social opportunities, they offered, Western countries have welcomed a great deal of immigrants. Norway is one of the European countries heavily attracted the Eastern immigrants. The immigrants and refugees who migrated Norway are mainly from Pakistan, Morocco, Iraq, Iran and Turkey. Through the end of 1960s, Turkish people have started migrating to Norway and built mosques to worship and perform religious education. Later on, they held social and cultural organizations. These organizations helped Turkish people easily accommodate to the culture they live in and preserve their religious and national values. In this study, an outline of Norway will be drawn and Turkish religious and social-cultural organizations will be introduced.

Keywords: Norway; Turkish People; Migration; Diyanet; Mosque.

Giriş

Türklerin Batı'ya olan ilk göçü 1950'lerde işçi statüsüyle Almanya'ya olmuştur. Daha sonra bunu Hollanda, Fransa, Avusturya, Belçika, İngiltere, İsviçre, Danimarka, İsveç gibi diğer Avrupa ülkeleri takip etmiştir.¹ Bu göçlerin son ayağını ise Norveç oluşturmuştur.

Günümüzde insan hakları ve hürriyeti açısından en önde gelen Avrupa ülkelerinden biri olarak kabul edilen Norveç, ekonomik şartlar ve hayat standartları bakımından da dünyanın en güçlü ve en gelişmiş ülkelerinden biri olarak görülmektedir.² Bu özellikleri sebebiyle, dünyanın değişik yerlerindeki insanların yerleşmeyi tercih ettikleri ülkelerin en başında gelir.

Norveç, İskandinav Yarımadasının kuzeyini ve batısını ihtiva eden, Batı Avrupa'nın en kuzeyinde yer alan bir kıyı ülkesidir. Kuzeyinde Kuzey Deniz'i, batısında Norveç denizi, güneyinde Baltık denizi, güneydoğusunda İsveç, doğusunda ise Finlandiya ve Rusya Federasyonu bulunan Norveç'in yüzölçümü 385 199 km²'dir. Başkenti Oslo'dur. Ülkenin resmi dili Norveççe Resmi dini ise Protestan Lutherist'tir. Para birimi Norveç kronu (NOK)'dur.³

Norveç'in toplam nüfusu 1 Ocak 2014 verilerine göre 5 109 56 kişidir.⁴ Nüfusun yaklaşık % 75'i ülkenin kıyı kesimlerinde yaşamaktadır. Norveç'in toplam nüfusunun yaklaşık yüzde 12'sini göçmenler oluşturmaktadır.

Norveç halkının ataları Vikinglerden gelir. Viking sözü MS 800 ile 1100 yılları arasında Norveç, İsveç, Danimarka, Finlandiya ve İzlanda gibi İskandinavya ülkelerinde yaşayan yerli halkı ifade eder.⁵

Norveç Krallığı 872 yılında Viking kralı Kral Harald Hårfagre (865-933) tarafından kurulmuştur.⁶ 1397'de Norveç ve İsveç Danimarka Krallığı idaresi altında bir araya gelerek Kalmar Birliği'ni kurmuşlardır. 1523'te İsveç bu birlikten ayrılmış, Danimarka ve Norveç ise bu birlikteliği 1814 yılına kadar devam ettirmiştir.⁷ 19. yüzyılın başlarında Danimarka, Norveç'i, 1814 yılında

- ¹ Ural Manco, *Turks in Europe: From A Garbled Image to The Complexity of Migrant Social Reality* 2007, erişim tarihi 10.04.2013, <http://www.flwi.ugent.be/cie/umanco/umanco5.htm>.
- ² The EEA Review Committee, *Official Norwegian Reports NOU 2012: 2 Chapter 1*, erişim tarihi 02.03.2013, <http://www.oecdilibrary.org/docserver/download/pdf>.
- ³ Petter Thusen-Sissel Røvik, "Norge", *Store Norske Leksikon*, (Ed.) Petter Henriksen vdğ., (Oslo: Kunnskapsforlaget, 2006), c. 11, s. 210 vd.
- ⁴ Statistisk Sentralbyrå Statistics Norway, *Folkemengde og Befolkningstendringer 2014*, erişim tarihi 10.10.2014, <http://www.ssb.no/befolkning/statistikker/folke-mengde>.
- ⁵ Ivar Libæk-Øvind Stenersen, *The History of Norway: From The Ice Age to Today* (Oslo: Dinamo Forlag, 2003), s. 17-18; Bergljot Solberg, "Vikingtiden", *Store Norske Leksikon* (Ed.) P. Henriksen v.dğ., (Oslo: Kunnskapsforlaget, 2005), c. 15, s. 381; John Midgaard, *A Brief History Of Norway* (Oslo: Nikolai Olsens Boktrykkeri, 1971), s. 13.
- ⁶ Liv Karin Kvalheim, *Samfunnsfag Pa Lettnorsk: Lesebok, Arbeidsbok, Veiledning* (Oslo: Forlaget Hambro, 1998), s. 114.
- ⁷ Hjalti Av Hugason, "Religion", *Nordens Historie: 1397-1997*, (ed.) Henrik S. Nissen, Kopenhag: DR Multimedia, 1997), s. 191; Olav Riste, *Norway's Foreign Relations-A History* (Oslo: Universitetsforlaget, 2001), s. 27.

imzalanan Kiel Antlaşması uyarınca İsveç Krallığı'na bırakmıştır. Norveç, tam bağımsızlığını ise 1905'te kazanmıştır. Bu tarihten itibaren kendine ait özel anayasasını oluşturan Norveç, anayasal monarşi ile yönetilen parlamenter, demokratik ve temsili esaslara dayalı bir krallık ile uluslararası arenada bağımsız bir ülke olarak varlığını günümüze kadar devam ettirmiştir.⁸

Norveç, 1960'lı yıllarda uluslararası ilişkilerde söz sahibi olamamıştır. 1970'lerde petrol ve doğal gaz rezervlerinin keşfedilmesiyle ekonomisi süratle iyileşen Norveç, ülke içinde yaşam koşullarını yükselterek büyük bir refah yakalamıştır.⁹

Geçmişten günümüze kadar farklı kültür ve dilleri içinde barındırarak çok kültürlü bir yapıya sahip olan Norveç nüfusunun yaklaşık % 90'ını Norveçliler oluşturmaktadır.¹⁰ Ülke halkı dışında, Samiler ve Taterler gibi çeşitli yerli etnik gruplara ev sahipliği yapmıştır. Norveç'te bunların dışında farklı ülkelerden gelen birçok etnik topluluk da yaşamaktadır. Bunların çoğunluğunu 1960'lardan itibaren ülkeye yerleşmeye başlayan diğer Batı ülkeleri ile Doğu ülkelerinden gelen göçmen işçiler, mülteciler ve sığınmacılar oluşturmuştur. Bu göçler sayesinde çok kültürlü hale gelen Norveç toplumunda günümüzde 200 farklı ülkeden gelmiş insan yaşamaktadır.¹¹

Batılı olmayan ülkelere gelen göçmenleri Pakistanlı, Türk, Afgan, Filistin, Suriye, Libya, Faslı, Somalili, Iraklı ve İranlılar temsil etmektedir.¹² 2013 verilerine göre Pakistanlıların sayısı 32.700, Türklerin 20543, Faslıların 11442, Somalilerin sayısı 33817, Iraklıların 30634, İranlıların 21288, Afganların 14556, Filistinlilerin 3997, Suriyelilerin 3064, Libyalıların ise 623'tür. Bunların dışında Afrika, Asya ve Orta Doğu'nun diğer ülkelerinden gelenlerin sayısı da yaklaşık 8627 civarındadır.¹³ Bu sayısal verilere göre Batılı olmayan ülkelere gelen göçmenlerin çoğunluğunu Pakistanlılar temsil etmektedir.

Türk göçmenler Norveç'e 1960'ların sonlarında işçi olarak gelmeye başlamışlardır. 1975'ten sonra aile birleşimi ile Türklerin ülkeye göç etmeleri günümüze kadar devam etmiştir.¹⁴ Türklerin yoğunlukta olduğu şehirlerin

⁸ Elizabeth Ellingsen-Kirsti MacDonald, *Stein Pa Stein: Norsk-Somali Ordliste*, (Oslo: J.W. Cappelens Forlag AS, 2005), s. 99, 101; Riste, s. 41-42, 49-52.

⁹ Riste, s. 246-247; Libæk-Stenersen, s. 155 vd.

¹⁰ Solberg, c. 15, s. 381; John Midgaard, *A Brief History Of Norway*, (Oslo, Nikolai Olsens Boktrykkeri, 1971), s. 13.

¹¹ Anne Stensvold, "From Monopoly to Pluralism: Norwegian State Religion in the Modern Era", *Religious Pluralism Conference*, (Kotor: 2004), s. 474.

¹² Pål Repstad, "Fra Lov Til Lønnekammer?-Religion Og Livssyn i Dagens Norge", *Det Norske Samfunn*, (ed.) Ivar Frønes, (Oslo: Gyndendal Norsk Forlag, 2010), s. 378.

¹³ Statistisk Sentralbyrå Statistics Norway, *Befolkningen Etter Innvandringskategori og Landbakgrunn 2013*, erişim tarihi 10.07.2013, <http://www.ssb.no/109859/befolkningen-etter-innvandringskategori-og-landbakgrunn>.

¹⁴ Kari Vogt, *Kommet for Å Bli*, (Oslo: Cappelens Forlag As, 1995), s. 225.

başında Oslo, Drammen, Moss, Stavanger, Kristiansand, Trondheim ve Bergen gibi yerler gelmektedir.

1. Türkler Tarafından Kurulan Dinî ve Sosyo-Kültürel Organizasyonlar

Norveç'e göç eden Türk göçmenler yabancı oldukları Norveç kültürü içinde bir taraftan asimile olmadan örf ve adetlerini devam ettirmeye çalışırken, diğer taraftan dinî vecibelerini yerine getirebilecekleri ve çocuklarına din ve ahlak eğitimi verebilecekleri mekânları ve bu yöndeki ihtiyaçlarını kendi imkânlarıyla karşılamak zorunda kalmışlardır.¹⁵ Bu ihtiyaçlar, Türk toplumunu kendi dinî organizasyonlarını oluşturmaya sevk etmiştir. Kendi imkânlarıyla önce derneklerini kurmuşlar, daha sonra bu kuruluşların çatısı altında ibadethaneler ve eğitim kurumları açmışlardır. Bunların dışında çeşitli sosyo-kültürel organizasyonlar da kurmuşlardır.¹⁶

Türk toplumu, bir takım ideolojik, siyasî ve dinî anlayış farklılıkları nedeniyle çeşitli gruplara ve cemaatlere ayrılmışlardır. Bu gruplardan her biri kendilerine ait çeşitli organizasyonlar kurmuşlardır. Mezhep, cemaat ve siyasi yaklaşımlardan bağımsız olarak faaliyet gösteren Norveç Türkiye Diyanet Vakfı hariç her bir grup kendi ideolojik siyasî görüşlerini, dinî anlayış ve geleneklerini, kendi cemaatinin menfaatlerini ön planda tutarak faaliyette bulunmuşlar, kendilerinden olmayan insanlarla olan ilişkilerini de bu minvalde yürütmeye çalışmışlardır. Bu ayrışmalar nedeniyle kendi aralarında bir birlik sağlayamamışlar ve İslam'ın kucaklayıcı ve birleştirici yönünü yeterince temsil edememişlerdir.

Bu oluşumların dışında Türk toplumu tarafından ideolojik, siyasi ve mezhebi olarak herhangi bir gruba bağlı olmayan bağımsız çeşitli üst çatı sivil toplum kuruluşları ve organizasyonları da kurulmuştur. Dolayısıyla Türkler tarafından kurulan organizasyonlar "Diyanet Merkezli Kuruluşlar, Diyanet Merkezli Olmayan Kuruluşlar ve Bağımsız Kuruluşlar" olmak üzere üç kısımda değerlendirilebilir.¹⁷

Türkler tarafından kurulan söz konusu bu sivil toplum kuruluşları, her ne kadar kendi aralarında yeteri düzeyde birlik sağlayamamış olsalar da iki ülke arasındaki siyasi, kültürel ve sosyal ilişkilerin gelişmesinde, dinî ve millî değerlerimizin korunması ve yaşatılmasında, Norveç'teki Türk toplumunun sorunlarının çözülmesinde önemli rol oynadığını söyleyebiliriz.

¹⁵ Jan Opsal, *Islam: Lydighetens Vei*, (Oslo: Universitetsforlaget, 2005), s. 315.

¹⁶ Opsal, s. 315; Jørgen S. Nielsen, *Muslims in Western Europe* (Edinburgh: Edinburgh University Press, 2004), s. 118, 121.

¹⁷ Kari Vogt, *Islam På Norsk*, (Oslo: Cappelen Damm As, 2008), s. 59-64; Christine M. Jacobsen, "Norway", *Islam in the Nordic and Baltic Countries*, (ed.) Göran Larsson, (London: Routledge, 2009), s. 18-21; Christine M. Jacobsen-Oddbjørn Leirvik, "Norway", *Yearbook of Muslims in Europe* (Ed.) Jørgen Nielsen v.d.ğr., (Brill Leiden: 2012), c. 4, s. 442; Per Kværne-Kari Vogt, *Religionsleksikon* (Oslo: Cappelen Akademisk, 2002), s. 170.

Şimdi, Türk toplumu tarafından tesis edilen dinî ve sosyo-kültürel organizasyonları ve temel fonksiyonları incelenmeye çalışılacaktır.

1.1 Diyanet Merkezli Oluşumlar

Norveç'te yaşayan Müslüman Türklerin diğer Avrupa ülkelerinde olduğu gibi en önemli ihtiyaçlarından biri açmış oldukları cami ve mescitlerde görev yapacak ve çocuklarına din dersi verecek din görevlilerinin temin edilmesidir. Bu ihtiyacın büyük bir bölümünü T.C. Diyanet İşleri Başkanlığı, Türkiye'den din görevlileri göndermek suretiyle karşılamaktadır. Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı olmayan dinî dernekler ise, din hizmeti ihtiyaçlarını kendi imkânlarıyla gidermeye çalışmaktadırlar.

Diyanet İşleri Başkanlığı, Avrupa ülkelerinde yaşayan vatandaşlarımıza yönelik ilk çalışmalarını 1971 yılında başlatmıştır. 1979 yılından itibaren de ücretleri dernekler tarafından karşılanmak kaydıyla, 6 aylık sürelerle, Türkiye'deki görevlerinden ücretli izinli olarak din görevlileri gönderilmiştir. Bu şekilde resmi olmayan yollarla birtakım din görevlisi edinmelerinin ve farklı görüşler etrafında gruplaşmaların önüne geçilmek istenmiştir.¹⁸

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın yurtdışına ilişkin ilk resmi çalışması ise 1979 yılında Almanya'ya bir Din Hizmetleri Müşavirliği ve Ataşelik kadrosunun tahsis edilmesidir. Bu bağlamda Başkanlık bünyesinde 1984 yılında, Başkanlığın merkez teşkilatı bünyesinde "Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı" kurulmuştur. Yine yurtdışına yönelik olarak 1999'da "Dinlerarası Diyalog Şubesi Müdürlüğü", 2010'da da Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü oluşturulmuştur.¹⁹

Diyanet İşleri Başkanlığı yurtdışında yaşayan vatandaşlarımıza yönelik sosyal, kültürel, dinî ve millî hizmetlerini Büyükelçilikler nezdinde Din Hizmetleri Müşavirlikleri ve Başkonsolosluklar nezdinde de Din Hizmetleri Ataşelikleri bünyesinde yürütmektedir. Başkanlık tarafından yurtdışında yaşayan vatandaşlarımıza yönelik büyük bir gayret ile sürdürülen dinî, sosyal ve kültürel hizmetler, vatandaşlarımızın kendi kültürlerini, dinî ve millî değerlerini korumaları ve içinde bulunduğu topluma uyum sağlayarak huzurlu bir şekilde yaşamaları gibi hususlarda oldukça önemli rol oynamaktadır.

Diyanet İşleri Başkanlığının yurt dışında Din Hizmetleri Müşavirlikleri ve Ataşelikleri dışında "Türk Diyanet Vakfı" adıyla bir örgütlenmesi de bulunmaktadır.

¹⁸ Suat Cebeci, *Din Eğitimi Bilimi ve Türkiye'de Din Eğitimi*, (Ankara: Akçağ Yayınları, 1996), s. 209; Komisyon, *Yurtdışı Din Hizmetleri Raporu*, (Ankara: DİB Yayınları, 1993), s. 3.

¹⁹ Diyanet İşleri Başkanlığı resmi web sitesi, erişim tarihi 24.09.2013, <http://www2.diyamet.gov.tr/DisIliskilerGenelMudurlugu/Sayfalar/Tanitim.aspx>.

Yurtdışında vatandaşlarımız tarafından kurulan dinî ve kültürel amaçlı dernekler eliyle açılan cami, lojman ve diğer hizmet binaları, yurtdışında Diyanet tarafından yürütülen din hizmetlerinin temel alt yapısını oluşturmuştur. Ancak zaman içerisinde münferit hareket eden bu dernekleri tek bir çatı altında toplayacak ve dernekler tarafından düzenlenen faaliyet ve etkinlikleri birleştirecek vakıflara ihtiyaç duyulmuştur. Bu amaçla yurtdışındaki vatandaşlarımıza dinî, millî, sosyal, kültürel hizmetler sunmak, ibadet ve eğitime elverişli yerler açmak ve yaşatmak üzere Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde vakıflar ve birlikler kurulmuştur.

Kurulan bu vakıf ve birliklerin tüzükleri kuruldukları ülkenin kanun ve yasalarına uygun bir şekilde hazırlanmış ve ilgili ülkelerin yetkili makamlarınca tasdik edilmiştir. Vatandaşlarımız tarafından kurulan dernek ve birlikler, cami, lojman, kültür merkezi gibi gayrimenkullerini söz konusu bu vakıflara ve birliklere devretmişlerdir. Bu sayede bir taraftan gayrimenkullerin geleceği garanti altına alınmış diğer taraftan Türk İşçi Derneklerinin faaliyetleri dağınıklıktan kurtarılmıştır.²⁰

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Norveç'e yönelik ilk hizmetleri 1982'de Oslo daha sonraki yıllarda da (1989) Drammen ve Moss şehirlerinde vatandaşlarımızın din hizmetlerinin karşılanması için önce geçici din görevlisi ve daha sonra 6 yıllığına kadrolu din görevlisi göndermekle başlamıştır. Norveç'te Din Hizmetleri Müşavirliği olmadığı için vatandaşlarımızın bütün din hizmetleri önce Danimarka Din Hizmetleri Müşavirliği daha sonra da Stockholm Din Hizmetleri Müşavirliği tarafından yürütülmüştür.

2010'dan itibaren Norveç'te Diyanet'e bağlı faaliyet gösteren Oslo Türk İslam Birliği, Drammen ve Çevresi Türk İnanç Cemiyeti, Östfold Türk Müslümanları Cemiyeti, Rogaland Müslümanlar Derneği, Drammen Türk İslam Cemiyeti ve Trondheim Mevlana Kültür Derneği gibi derneklerin din görevlileri ve dernek yöneticileri tarafından Diyanet Vakfı'nın kurulması için çalışmalar başlatılmıştır. Bu çalışmalar neticesinde 5 Şubat 2011 tarihinde Norveç-Türkiye Diyanet Vakfı (Norsk Tyrkisk Islamsk Stiftelse) kurulmuştur. Vakıf, Norveç Vakıflar Teftiş Kurulu'nun 14.02.2013 tarihli onayı ile resmî statüye kavuşmuştur.²¹ Ancak Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından henüz bir müşavir atanmadığı için din hizmetleri geçici olarak Stockholm Din Hizmetleri Müşavirliği tarafından yürütülmektedir.

Norveç'teki Türklerin çeşitli grup ve cemaatlara ayrılarak bölünmüş olmaları ve birbirleri ile rekabet içinde olmaları göz önüne alındığında Türkler arasında birlik ve beraberliğin sağlanması adına Norveç-Türkiye Diyanet Vakfı'na önemli görevler düşmektedir.

²⁰ Komisyon, s. 37-60.

²¹ Bkz. Erişim tarihi 28.05.2013, <http://w2.brreg.no/enhet/sok/detalj.jsp?orgnr=996928306>.

2014 yılı itibariyle Norveç'te Diyanet'e bağlı toplam 9 diyanet derneği faaliyet göstermektedir. Bu derneklerden her birinin kendisine ait camileri, lojmanları, lokalleri, konferans salonları ve kütüphaneleri bulunmaktadır.

Söz konusu bu derneklerde vatandaşlarımıza yönelik cami ve irşat hizmetleri, dinî ve manevî danışmanlık hizmetleri, din eğitimi hizmetleri, sosyal ve kültürel hizmetler sunulmaktadır. Bu bağlamda vakit, cuma, bayram ve cenaze namazları, vaaz, konferans ve seminerler, dinî ve millî günlerin kutlanması, sünnet, nişan, düğün ve nikâh merasimleri, Kur'an Kursu hizmetleri, Türkçe okuma-yazma, kursları gibi faaliyetler bu derneklerin hizmetleri arasında yer almaktadır. Ayrıca söz konusu derneklerde Hac ve umre hizmetleri, vekâlet yoluyla kurban kesimleri, hayır ve yardım hizmetleri, cenaze ve işlemlerinin kolaylaştırılmasına yönelik cenaze fonu hizmetleri sunulmaktadır. Bunların dışında, dinler ve kültürlerarası diyalog faaliyetlerinde de bulunularak farklı din ve düşünce sahiplerine karşı hoşgörü ve saygı prensiplerine uygun olarak Norveç toplumundaki çeşitli din mensupları ile karşılıklı diyalog ortamının gelişip güçlenmesine ve ayrımcılığın ortadan kaldırılmasına yönelik çalışmalar da yürütülmektedir.

Diğer taraftan Norveç toplumunda yaşayan vatandaşlarımızın kendi benliklerini kaybetmeden, içinde yaşadıkları toplumla uyum içerisinde yaşamalarını temin etmek amacıyla, uzman kişi ve kuruluşlarla işbirliği içerisinde çeşitli çalışmalar da yürütülmektedir. Bu çerçevede üyelere yönelik olarak Norveççe uyum kursları, Anadil kursları, Norveç okullarına giden öğrencilerin derslerine yardım kursları (Matematik, Fizik, Kimya, İngilizce, Norveççe), yükseköğrenime teşvik seminerleri düzenlenmektedir. Buna ek olarak, vatandaşlarımızın entegrasyon sorunu yaşamamaları için bilgilendirme ve eğitim seminerleri, gençlere yönelik uyuşturucu ile mücadele seminerleri, iş ve sosyal amaçlı seminerler, sağlık seminerleri, aile içi iletişim seminerleri de tertip edilmektedir.

Bu hizmetlerin dışında kadınların sosyal yaşamda ve dernek faaliyetlerinde daha fazla yer almaları amacıyla dernek çatısı altında hanımlar kolu çalışma grubu oluşturulmuştur. Bu amaçla uzman kişi ve kuruluşların yardımı da alınarak, Norveç'te aile birleşimi ile gelen ve aile içi problemler yaşayan bayanlara danışmanlık yapılmaktadır.

Diğer taraftan çocukların ve gençlerin toplum içerisinde ruhen ve bedenen sağlıklı yetişebilmelerine ve bulunduğu toplumla uyum içerisinde olabilmelerine yardımcı olabilmek amacıyla dernekler bünyesinde gençlik kolu oluşturulmuştur. Bu çerçevede çocuklara ve gençlere yönelik müzik ve konserler, sinema günleri, piknik, kültürel geziler, futbol, masa tenisi, voleybol gibi kültürel, sosyal ve sportif faaliyetler düzenlenmektedir. Dolayısıyla Diyanet İşleri Başkanlığı çatısı altında faaliyet gösteren bu kuruluşlar, ibadetlerin yerine getirilmesi, temel dinî bilgilerin verilmesinin yanı sıra sosyo-kültürel ve psiko-sosyal yönden de oldukça önemli işlevler

görmekte ve bilhassa vatandaşlarımızın ve millî kimliklerinin muhafazasında önemli bir rol oynamaktadırlar.

Diyanet'e bağlı bu derneklere ait camilerde kadrolu 15 din görevlisi hizmet vermektedir. Bu din görevlilerinden 4'ü Oslo'da, 4'ü Drammen'de, 2'i Moss'da, 2'si Stavanger'de, 2'si Trondheim'de ve 1'i Bergen'de görev yapmaktadır

Şimdi Diyanet'e bağlı bu organizasyonlar müstakil başlıklar altında kısaca tanıtılmaya çalışılacaktır.

1.1.1. Oslo Türk İslam Birliği/Den Tyrkisk Islamske Union

Norveç'e göçmen statüsü ile gelen Türkiye kökenli Müslümanların ilk organizasyonu 1975 yılında kurulan Norveç Türk İşçiler Derneği'dir. Türkler 1988 yılına kadar bu organizasyon çatısı altında faaliyet göstermişlerdir. Ancak zaman içerisinde birtakım siyasi, ideolojik ve farklı dinî görüşler sebebiyle dağılmalar olmuştur. Norveç Türk İşçileri Derneği'nden ayrılan grupların her biri kendi derneklerini kurmuşlardır. Bunlardan biri de Norveç Türk İşçileri Derneği'nin devamı niteliğinde 1990 yılında kurulmuş olan Türk İslam Birliği'dir. Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı olarak faaliyet gösteren derneğin merkezi Oslo'dadır. Derneğin kuruluş amaçları arasında üyelerine yönelik olarak dinî, kültürel ve sosyal faaliyetler düzenlemek, bu çerçevede İslam dinini ve Türk kültürünün öğretilmesi ve tanıtılması, Kur'an kurslarının açılması, dinî ve millî gün ve gecelerde konferans, panel ve seminerlerin düzenlenmesi, üyelerin Norveç toplumuna entegrasyonu bakımından Norveç kültür ve kanunlarının tanıtılması gibi hizmetler yer almaktadır.

Türk İslam Birliği'nin Oslo merkezde cami ve dernek lokalinin yanında üç adet lojmanı bulunmaktadır. Caminin din hizmetlerini Diyanet İşleri Başkanlığı'nın gönderdiği iki kadrolu din görevlisi yürütmektedir.

Türk İslam Birliği'nin ayrıca Oslo sınırları içerisinde iki şubesi bulunmaktadır. Bunlardan biri Lørenskog, diğeri de Mortensrud bölgesindedir.

Lørenskog'daki şubenin adı "Lørenskog Türk Kültür Derneği/Lørenskog Tyrkisk Kultur Forening"dir. 17 Şubat 2007 yılında kurulmuştur. Derneğin kendine ait bir camisi, lojmanı ve ayrı bir yönetim kurulu bulunmaktadır. Dernek mekân darlığı nedeniyle 2011 yılında içinde konferans salonu, kafeterya, kütüphane ve mescit bulunan iki katlı yeni bir bina satın almış ve aynı yıl üyelerinin hizmetine sunmuştur. Derneğin din hizmetleri Diyanet'ten gelen kadrolu bir din görevlisi tarafından yürütülmektedir.²²

²² Norveç Türk İslam Birliği resmi web sitesi, erişim tarihi 18.11.2013, <http://www.nortib.org>.

Mortensrud'daki derneğin ismi ise "Søndre Nordstrand Kültür ve Diyalog Derneği Søndre Nordstrand Kultur og Dialog Forening"dir. Dernek 27.09.2011 yılında Oslo Türk İslam Birliğine bağlı bir kültür derneği olarak kurulmuştur. Derneğin amacı, üyelerine dinî ve millî kimliklerini korumak ve geliştirmek için dinî, kültürel ve sosyal etkinlikler düzenlemek, farklı kültür mensuplarıyla diyalogun kurulması ve geliştirilmesi için çeşitli eğitim programları hazırlamak, özellikle genç üyeleri okumaya ve yükseköğretime teşvik etmeye yönelik seminer, konferans, panel gibi çeşitli faaliyetler tertip etmektir. Bu amaçla dernek 2014 yılında iki yeni bina satın almıştır. Kendilerine ait ayrı bir yönetim kurulu, bir camisi ve üç adet lojmanı vardır. Yeni açıldığı için kadrolu bir din görevlisi bulunmayan caminin din hizmetleri Diyanet'in gönderdiği geçici bir din görevlisi tarafından yürütülmektedir. 2014 itibariyle 350 üyesi bulunmaktadır.²³

Oslo Türk İslam Birliği'nin 2014 yılı resmi rakamlara göre toplam 2977 üyesi vardır.²⁴

1.1.2. Drammen ve Çevresi Türk İnanç Cemiyeti

Drammen şehrinde Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı Drammen ve Çevresi Türk İnanç Cemiyeti ve Drammen Türk İslam Cemiyeti olmak üzere iki Türk Derneği faaliyet göstermektedir. Bunlardan ilki 1989 yılında kurulmuş olan "Drammen ve Çevresi Türk İnanç Cemiyeti"dir.

Drammen'de yaşayan Türkler, 1988 yılında Türk İşçileri Kültür ve Yardımlaşma Derneği adıyla ilk derneklerini kurmuşlardır. Ancak, derneğin tüzüğü dinî faaliyetlere müsait olmadığı için 1989 yılında tüzük yeniden düzenlenmiş, derneğin ismi bu kez Drammen ve Çevresi Türk İnanç Cemiyeti olarak değiştirilmiş ve Diyanet İşleri Başkanlığına bağlanmıştır. Kurulduğunda 300 üyesi olan derneğin, 2014 verilerine göre 1016 üyesi vardır. Derneğin kendine ait bir camisi, lokali ve iki adet lojmanı bulunmaktadır. Bunun dışında dernek yetkilileri tarafından 2008'da Drammen Advent Kilisesi'ne ait bir bina satın alınarak camiye çevrilmiş, bu tarihten itibaren din hizmetleri burada verilmeye başlanmıştır. Caminin resmi açılışı ise, 2009 yılında Türkiye'nin Oslo Büyükelçisi Hayati Güven, Diyanet İşleri eski başkanı Prof. Dr. Ali Bardakoğlu, Berlin Büyükelçiliği Din Hizmetleri eski müşaviri Sadi Aslan ve Belediye Başkanı Opdal Hansen'in katılımlarıyla gerçekleştirilmiştir. Dernek üyelerin din hizmetleri Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından gönderilen biri bay diğeri bayan olmak üzere kadrolu iki din görevlisi tarafından sağlanmaktadır.

1.1.3. Drammen Türk İslam Cemiyeti

²³ Resmi web sitesi için bkz. <http://www.snkd.no>.

²⁴ Norveç Başbakanlık resmi web sitesi, erişim tarihi 18.11.2014, http://www.regjeringen.no/upload/KUD/Samfunn_og_frivillighet/Tro-og_livssyn/Oversikt_tilskudd-stellende_medlemmer_tros_og_livssynssamfunn_2014.pdf.

2009 yılında Drammen ve Çevresi Türk İnanç Cemiyeti'nden ayrılan vatandaşlarımız tarafından bağımsız olarak kurulmuştur. Derneğin kendine ait bir cami ve lokali vardır. Üye sayısı 408 civarındadır. Din hizmetleri Diyanet'in gönderdiği kadrolu bir din görevlisi tarafından yürütülmektedir.²⁵

1.1.4. Östfold Türk Müslümanları Cemiyeti

Moss'ta yaşayan Türkler, ilk cemiyetlerini 1970'te kültür, müzik ve halkoyunları, spor, din hizmetleri ile cenaze fonu gibi hizmetler sunmak üzere "Moss Türk İşçileri Dayanışma Derneği" adıyla kurmuşlardır. Daha sonra din hizmetlerinin daha rahat sağlanabilmesi için bu cemiyete bağlı olarak 1991'de "Östfold Türk Müslümanları Cemiyeti"ni kurulmuş ve Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlanmıştır. İlk camilerini 1980 yılında açan dernek, daha sonra yeni bir bina olarak 2006 yılında hizmete sunmuştur. Din hizmetleri Diyanet tarafından görevlendirilen kadrolu bir din görevlisi tarafından sağlanmaktadır. 2014 verilerine göre 556 üyesi²⁶ vardır.²⁷

1.1.5. Trondheim Mevlana Kültür Derneği

1999 yılında "Darruselam İslam Forening" ismi ile kurulan dernek, 10 yıl boyunca kültürel faaliyetlerde bulunmuş, bayram namazları gibi dinî vecibeleri organize etmiştir. Dernek yönetimi tarafından 2009 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı Stockholm Din Hizmetleri Müşavirliğine müracaat edilerek birlikte çalışma ve din görevlisi talebinde bulunulmuştur. Aynı yıl içerisinde derneğin ismi Trondheim Mevlana Kültür Forening /Trondheim Mevlana Kültür Derneği olarak değiştirilmiştir. Dernek faaliyetleri ve din hizmetlerinin yürütülmesi için 2012 yılında yaklaşık 2000 m² arsa üzerinde yer alan 2 katlı müstakil bir bina satın alınarak hizmete açılmıştır. Mezkûr tarihten itibaren din hizmetlerini Diyanet'in görevlendirdiği bir erkek ve bir bayan kadrolu iki din görevlisi yürütmektedir.²⁸ 2014 verilerine göre derneğin 1210 üyesi vardır.

1.1.6. Rogaland Müslümanlar Derneği

Stavanger'de yaşayan Pakistan ve Türkiye kökenli Müslümanlar tarafından 1981 yılında kurulmuştur. 1991 yılında 460 m² büyüklüğünde 4 katlı bir bina satın alınarak cami ve lokal yaptırılmıştır. 1996 yılında Pakistanlılar dernekten ayrılarak kendi cemiyetlerini kurmuşlardır. Bunun üzerine, vatandaşlarımız derneğin tüm mülkiyetini satın alarak kendi üzerlerine

²⁵ Resmi web sitesi için bkz. erişim tarihi 18.11.2013, <http://www.dtim.no>.

²⁶ Norveç Başbakanlık resmi web sitesi, erişim tarihi 18.11.2014, Norveç Başbakanlık resmi web sitesi, erişim tarihi 18.11.2014, http://www.regjeringen.no/upload/KU/D/Samfunn_og_frivillighet/Tro-og_livssyn/Oversikt_tilskuddstellende_medlemmer_tros_og_livssynss-amfunn_2014.pdf.

²⁷ Resmi web sitesi için bkz. erişim tarihi 19.11.2013, <http://www.mossturk.com>.

²⁸ Derneğin Resmi web sitesi için bkz. erişim tarihi 22.11.2013, <http://www.mevlanatondheim.no>.

geçirmişlerdir. Dernek uzun bir süre din hizmetlerini kendi imkânlarıyla karşılamaya çalışmıştır. 2010 yılında da Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlanmıştır.²⁹ Bu tarihten itibaren din hizmetlerini Diyanet'in görevlendirdiği kadrolu iki din görevlisiyle karşılayan derneğin, 2014 yılı itibariyle 692 üyesi bulunmaktadır.

1.1.7. Bergen Müslüman Derneği

Bergen'de yaşayan vatandaşlarımız tarafından 4 Ekim 2007 yılında kurulmuştur.³⁰ 2014 yılı resmi rakamlara göre derneğin 252 üyesi vardır.³¹ Dernek 2014 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlanmıştır. Derneğin kendine ait bir camisi olup, din hizmetleri Diyanet'in görevlendirdiği geçici bir din görevlisi tarafından sağlanmaktadır.

1.2. Diyanet Merkezli Olmayan Kuruluşlar

Norveç'in değişik bölgelerinde Diyanet merkezli organizasyonların dışında Türkiye vatandaşları tarafından kurulmuş olan çeşitli dinsel ve kültürel oluşumlar da bulunmaktadır. Bunları müstakil başlıklar halinde tanıtmaya çalışalım.

1.2.1. Millî Görüş Teşkilatı

Millî Görüş Teşkilatı, Türkiye'de 1969 yılında Prof. Dr. Necmettin Erbakan liderliğinde bağımsızlar hareketi olarak ortaya çıkmıştır. Bu hareketin bünyesinde birbirinin devamı niteliğinde olan çeşitli siyasî partiler faaliyet göstermiştir. Erbakan liderliğinde ortaya çıkan bu partilerin her biri Millî Görüş Teşkilatı'nın siyasi kanadını temsil etmiştir. Bunlardan ilki Millî Nizam Partisi olup 1970'de kurulmuş, Anayasa Mahkemesi tarafından 1971'de kapatılmıştır. Yerine 11 Ekim 1972'de Millî Selamet Partisi kurulmuş, ancak 12 Eylül 1980 darbesiyle kapatılmıştır. Yerine Refah Partisi kurulmuş fakat 1998'de kapatılmıştır. Parti mensupları siyasi faaliyetlerini bu sefer Refah Partisi'nin kapatılma ihtimaline karşı 1997'de kurulan Fazilet Partisi'nde devam ettirmişlerdir.³² Ancak Fazilet Partisi'nin de kaderi Refah Partisi gibi olmuş, 2001'de kapatılmıştır. Bu defa bunun yerine 2001'de günümüzde de Millî Görüş Teşkilatı'nın temsilcisi ve son siyasi partisi olan Saadet Partisi kurulmuştur.

Millî görüş Teşkilatı, Saadet partisi tarafından temsil edilmekle birlikte yapısı itibariyle Saadet Partisi'nden ve kendisine bağlı olan önceki partilerden oldukça farklıdır. Çünkü Saadet Partisi ve önceden kapanan

²⁹ Resmi web sitesi için bkz. erişim tarihi 18.11.2013, <http://www.mevlanamoske.com>.

³⁰ Resmi web sitesi için bkz. erişim tarihi 18.11.2013, http://www.bdb.no/bedriftsinfo/Bergen_Muslimske_Forening/Roller.

³¹ Norveç Başbakanlık resmi web sitesi, erişim tarihi 18.11.2014, http://www.regjeringen.no/upload/KU D/Samfunn_og_frivillighet/Tro-og_livssyn/Oversikt_tilskuddstellige_medlemmer_tros_og_livssynss-amfunn_2014.pdf.

³² Ruşen Çakır, *Ayet ve Slogan: Türkiye'deki İslami Oluşumlar*, (İstanbul: Metis Yayınları, 1990), s. 215-225.

diğer partiler Türkiye'de oluşturulmuş siyasi bir harekettir ve Türkiye'yi temsil eder. Ancak Millî Görüş Teşkilatı, daha çok Avrupa merkezlidir ve uluslararası bir yapıya sahiptir. En temel özelliği de farklı Müslüman etnik grupları içine alarak "ümmeçilik" fikrini savunması ve Dünya İslam Birliği'ni kurmayı hedeflemesidir.

Millî Görüş Teşkilatı'nın Avrupa'daki ilk temelleri Köln'de 1973'te kurulan "Avrupa İslam Kültür Merkezi" ile atılmıştır.³³ 1983'te "Avrupa İslam Birliği", daha sonra (1985) İslam Toplumu Millî Görüş (IGMG) adıyla dernek faaliyetlerini günümüze kadar devam ettirmiştir. Millî Görüş Teşkilatı, kurulan bu dernekler sayesinde başta Almanya olmak üzere Avusturya, Belçika, Hollanda, Fransa, İngiltere, İsveç, Danimarka ve Norveç gibi Avrupa ülkelerinde teşkilatlanmaya ve kurumsallaşmaya başlamıştır.

Millî Görüş Teşkilatı'nın genel merkezi Köln'dedir. Farklı ülkelerde teşkilat çatısı altında yürütölen cami hizmetleri, Kur'an kursları, Fetva komisyonu, Hac ve Umre hizmetleri, Kurban kampanyaları, cenaze ve defin hizmetleri, Üniversite öğrencilerinden sorumlu gençlik birimleri genel merkez tarafından planlanmakta ve kontrol edilmektedir. Millî Görüş Teşkilatı, oluşturmuş olduğu bu güçlü merkezi organlar vasıtasıyla tüm hizmetlerini sistematik bir şekilde büyük bir başarıyla yürütmektedir.

Millî Görüş Teşkilatı, Norveç'in özellikle Oslo, Stavanger ve Kristiansand bölgelerinde kendilerine ait İslam Kültür Merkezleri, çeşitli dernek ve camiler oluşturmuşlardır.³⁴ Norveç'teki ilk derneklerini Oslo'da "Türk İslam Gençlik Derneği (IGMG)/Tyrkisk Islamsk Ungdomsforening adıyla 1991'de kurmuşlardır.³⁵ 2014 verilerine göre 787 üyesi vardır. Ayrıca Oslo'da kendilerine ait AMGT Mevlana Camileri vardır.³⁶

Bunların dışında Millî Görüş Teşkilatı Stavanger'de 2001 yılında Rogaland İslam Birliği'ni de kurmuştur. Derneğin 550 üyesi vardır (2014).³⁷ 2010'da Kristiansand'da İslam Toplumu Kurtuluş Camii Camii ismiyle bir dernek daha açmıştır. Buradaki faaliyetlerini bu dernek çatısı altında yürütmektedir. Derneğin üye sayısı 74'tür.

Millî Görüş Teşkilatı, Türkiye kökenli vatandaşlara ve bilhassa üniversite öğrencilerine sahip oldukları dinî ve millî değerlerini kaybetmeden kendi inancı doğrultusunda yaşamlarını sürdürmelerini sağlamaya yönelik dinî ve millî çeşitli sosyo-kültürel hizmetler yürütmektedir. Bu amaçla üyelerine yönelik Kur'an-ı Kerim, siyer, hadis, fıkıh ve tefsir gibi çeşitli alanlarda

³³ Vogt, s. 71.

³⁴ Jacobsen, s. 20-21; Jacobsen-Leirvik, c. 4, s. 442.

³⁵ Resmi web sitesi için bkz. erişim tarihi 05.10.2013, <http://www.igmg.no>.

³⁶ Vogt, s. 62-63.

³⁷ Norveç Başbakanlık resmi web sitesi, erişim tarihi 18.11.2014, http://www.regjeringen.no/upload/KU D/Samfunn_og_frivillighet/Tro-og_livssyn/Oversikt_tilskuddstellende_medlemmer_tros_og_livssynss-amfunn_2014.pdf.

temel dinî bilgiler vermek amacıyla din eğitimi kursları, ayrıca Türkçe ve Norveççe dil kursları, dikiş-nakış kursları düzenlemektedir.

1.2.2. Süleyman Hilmi Tunahan'a Bağlı Hizmet Hareketi

Klasik Sünni inancını benimseyen ve Muhafazakâr bir yapıya sahip olan bu hizmet hareketi toplum tarafından hareketin manevi lideri kabul edilen Süleyman Hilmi Tunahan 1988-1959'a atfen "Süleymanlılar" olarak bilinmektedir.³⁸ Tunahan, 1930'lardan itibaren Diyanet'te vaizlik yapmış, ömrünü Kur'an öğretmeye adanmış bir âlim olarak bilinmektedir. Kur'an öğretimine yönelik "Yepyeni Usul ve Tertiple Kur'an Harf ve Harekeleri" eserini yazarak, kendine has bir metod geliştirmiş, insanlara bu eser sayesinde Kur'an öğretmeyi hedeflemiştir. Tunahan'ın 1959'da vefatından sonra talebeleri tarafından hocalarının bu yolu takip edilmiş, bu yönde Türkiye'nin değişik bölgelerinde cemaatleşerek Kur'an kursları açılmış, hocalarının Kur'an eğitim metodu devam ettirilmiştir.³⁹

Diğer taraftan Süleymanlılar, bu faaliyetlerini Türkiye ile sınırlı tutmamış 1974'ten itibaren yurtdışında da "İslam Kültür Merkezleri" adıyla teşkilatlanarak uluslararası bir yapıya sahip olmuşlardır. Bu hizmet hareketi Türkiye'de Süleymanlılar olarak tanınan Süleyman Hilmi Tunahan'ın izinde faaliyet gösteren Kur'an kursları örgütünün Avrupa şubesi şeklinde de tanımlanabilir.⁴⁰

Bu çerçevede özellikle 1980'lerde Almanya başta olmak Belçika, Danimarka, Fransa, Hollanda, Avusturya, İsviçre, İsveç ve Norveç gibi Avrupa ülkelerinde camiler, Kur'an kursları ve İslam Kültür Merkezleri açarak oldukça güçlü bir konuma gelmişlerdir. Süleymanlıların yurtdışındaki genel merkezi Almanya-Köln'dür.⁴¹

Süleymanlılar, kendilerine has İslamî anlayış ve uygulamaları çerçevesinde diğer gruplardan ayrılan özelliklerine rağmen, diyaloga açık bir şekilde faaliyetlerini sürdürmektedirler. Ayrıca dinî politikası gelenekçi Sünni anlayışın kayıtsız şartsız müdafaasına dayandığı için de İslam dünyasında ve Türkiye'de son yıllarda görülen İslam modernizmi tartışmalarını şiddetle reddetmektedirler. Köln'de bulunan merkezlerinde disiplinli özel koruma sistemli kendi içinde kapalı bir organizasyon yapısı oldukça dikkat çekicidir. Cami, Kur'an kursu ve yurt gibi bina ve kuruluşları modern teknolojinin imkânlarından istifade edilerek oldukça konforlu ve lüks olarak inşa edilmiştir.⁴²

³⁸ Jacobsen, s. 20-21; Stensvold, s. 481.

³⁹ Vogt, s. 63, 71; Çakır, s. 125-129.

⁴⁰ Çakır, s. 132; Erkan Perşembe, "Almanya'da Türklere Ait Dinî Kuruluşlar", *OMÜİFD* 8, (1996): 170.

⁴¹ Vogt, s. 63, 71, 75.

⁴² Perşembe, s. 170-171.

Süleymanlıların Norveç'teki ilk kültür merkezi "Oslo İslam Kültür Merkezi/Det Islamske Kultursenter i Oslo" adıyla 1987'de Oslo'da açılmıştır.⁴³ 2014 verilerine göre 1188 üyesi bulunmaktadır. Oslo'nun dışında Drammen, Krokstadelva (Mjøndalen), Stavanger gibi şehirlerde de aktif olarak faaliyet gösteren Süleymanlılar, bu bölgelerde de derneklerini kurmayı başarmışlardır.⁴⁴ Stavanger'de 1988'de "Det Islamske Kultursenter I Stavanger (üye sayısı 478), Drammen'de 1995'te "Det Islamske Kultursenter I Drammen (üye sayısı 1394), Krokstadelva'da 1999'da "Det Islamske Kultursenter I Ne" (üye sayısı 406) derneklerini açmışlardır.⁴⁵

Açılan bu organizasyonlarda sosyal, kültürel, ekonomik ve dinî alanlarda üyelerine yönelik çeşitli faaliyetlerde bulunarak hizmet verilmektedir. Yürütülen hizmetlerin önemli bir kısmı ise çocukların ve gençlerin din ve ahlak eğitimine ayrılmıştır. Bu bağlamda cemaate ait cami, Kur'an kursları ve eğitim merkezlerinde disiplin anlayışı ve hiyerarşik bir saygı çerçevesinde çocuklara ve gençlere yönelik bir kısmı yatılı veya gündüzlü, bir kısmı hafta içi veya hafta sonu, bir kısmı da yaz aylarındaki eğitim kampları veya yaz okulları olmak üzere din eğitimi verilmeye çalışılmaktadır. Din eğitiminde daha çok Kur'an okuma, fıkıh, Arapça dilbilgisi ile Ehl-i Sünnet merkezli İslam akadi dersleri okutulmaktadır.

Norveç'te oldukça aktif olan Süleymanlılar, Norveç'in en büyük üst çatı İslam organizasyonu olan Norveç İslam Konseyi (İslam Rød Norge)'nin de bir üyesidir. Bu sayede farklı din mensupları ve devlet yetkilileri ile iyi ilişkiler kurmayı başarmışlardır.

1.2.3. Fethullah Gülen'e Bağlı Nurculuk Hareketi

Fethullah Gülen, 1970'lerde İzmir'de kendi cemaatini oluşturmuş ve yakın çevresine vakıflar kurdurup, dergi ve kitaplar çıkarttırarak fikirlerini yaymaya çalışmıştır. Bilhassa hedef kitle olarak öğrencileri seçen Gülen, onlara verdiği öneme paralel olarak özel okullar, dersaneler ve yurtların yapımına oldukça önem vermiştir. Esnafa ve iş adamlarına yönelik oldukça sistematik faaliyetlerde de bulunarak, oluşturduğu cemaate bu sayede çok güçlü mali imkânlar sağlamıştır.⁴⁶

Toplum tarafından kurucusuna atfen "Fethullahçılar" veya belli periyodik zamanlarda düzenledikleri sohbetlerde Bediüzzaman Said Nursî (1877-1960) tarafından yazılan "Risâle-i Nur" eserlerini okudukları için de "Nurcular" diye bilinmektedir. Gülen Grubunu diğer cemaatlerden ayıran en temel özellik inançtan ziyade eğitim ve öğretim alanında faaliyet göstermesidir. Bu

⁴³ Vogt, s. 60.

⁴⁴ Vogt, *Kommet for Å Bli*, s. 225; Jacobsen-Leirvik, c. 4, s. 442.

⁴⁵ Norveç Başbakanlık resmi web sitesi, erişim tarihi 18.11.2014, http://www.regjeringen.no/upload/KU D/Samfunn_og_frivillighet/Tro-og_livssyn/Oversikt_tilskuddstellende_medlemmer_tros_og_livssynss-amfunn_2014.pdf.

⁴⁶ Çakır, s. 103.

nedence daha çok okul, derslane, öğrenci evleri ve yurtların yapılmasına özen göstermiştir. Hizmet hareketinin faaliyetleri oldukça disiplinli ve hiyerarşik bir saygı çerçevesinde yürütölmekte ve üyelerden kayıtsız şartsız bir itaat anlayışı sergilemeleri istenmektedir.

Diğer taraftan kendine has bir yorum tarzını benimseyen hareket, hizmet ve faaliyetlerini çok dar kapsamda, belli bir İslami yorum çerçevesinde yapmaktadır. Hareketin, diğer dinî gruplarla olan ilişkileri ise oldukça mesafelidir. Hatta izledikleri politika nedeniyle bazı gruplarla ilişkilerini koparmıştır.⁴⁷

Bu hareketin temsilcileri Norveç'in özellikle Oslo, Moss, Trondheim, Stavanger, Drammen ve Bergen gibi büyük şehirlerinde aktif olarak faaliyet göstermektedirler.⁴⁸ Buralarda kendilerine ait "Akademi Eğitim Derneği" veya "Prizma Eğitim Derneği" gibi çeşitli isimler verdikleri özel eğitim kurumları ve öğrenci evleri vardır. Öğrenci evleri daha çok çeşitli üniversitelerde okuyan öğrencilere yönelik hizmet vermektedir. Bu mekânlarda öğrencilere yönelik Türkçe, İngilizce, Norveççe, matematik gibi özel dersler vererek, öğrencilerin okulda başarılı olmaları hedeflenmektedir. Bunların dışında Kur'an okuma ve temel dinî bilgiler vermeye yönelik de eğitim verilmektedir.

Bu yapının Norveç'te açılan ilk derneği 2002 yılında Oslo'da Anadolu Kültür ve Eğitim Derneği/Anatolia Kultur og Utdanningsforening'dir. Daha sonra derneğin 2005'tan itibaren Oslo, Drammen, Stavanger, Trondheim ve Bergen gibi bölgelerde Kultur og Utdanningsforening/Kültür ve Eğitim Derneği adıyla birer şubesi açılmıştır. Bunlardan bazılarının isimleri şunlardır: Oslo Kültür ve Eğitim Derneği (OKUF), Drammen Kültür ve Eğitim Derneği (DKUF-PRİZMA: 2005), Sirius (Stavanger) Kültür ve Eğitim Derneği (SKUF: 2007), Moss Kültür ve Eğitim Derneği (MOKUF) ve Mangfoldhuset Trondheim.⁴⁹

Söz konusu bu dernek şubelerinin temel ortak amacı kültür ve eğitim konusunda çocuklara, gençlere ve yetişkinlere destek olmaktır. Bu amaçla dernek, Norveç okullarında eğitim gören öğrencilere okul ödevlerinde ve derslerinde yardımcı olmak için Norveççe, İngilizce, matematik gibi derslere yönelik kurslar düzenlemektedir. Buna ek olarak hem velilere hem de öğrencilere rehberlik ve danışmanlık hizmeti de sunmaktadır. Bu hizmetlerin düzenli bir şekilde yürütölebilmesi için her bir şubesinin çatısı altında kadın komitesi, gençlik komitesi, edebiyat komitesi, sağlık ve spor komitesi oluşturulmuştur.

⁴⁷ Perşembe, s. 175.

⁴⁸ Jacobsen, s. 20; Kværne-Vogt, s. 170.

⁴⁹ Resmi web sitesi için bkz. erişim tarihi 27.10.2013, www.mangfoldhuset.no; http://trondheim.mangfoldhuset.no.

Fethullah Gülen hareketinin Norveç'te karşılaştığı en temel problem dünyanın pek çok ülkesinde yüzlerce özel okul açmalarına rağmen, burada özel okul açamamasıdır. Ancak Drammen'de üç yıllık bir mücadele sonucunda 2013'te "Drammen Montessoriskole" adıyla Drammen'in ilk özel okulunu açmayı başarmıştır.⁵⁰

1.2.4. Türk Alevî Topluluğu

Norveç'te yaşayan Türk Alevî topluluğu özellikle Oslo ve Drammen olmak üzere iki şehirde dernekleşmişlerdir. Buradaki Alevîlerin çoğu "Alevî-Bektaşî" koluna mensup insanlardan oluşmaktadır.⁵¹ Alevî toplumu tarafından kurulana ilk dernek "Türkiye Şamlar Köyü Drammen ve Oslo Çevresi Aile Birliği Yardımlaşma Derneği'dir. 6 Nisan 1985 yılında Drammen'de kurulmuştur. Üyelerin çoğunluğu Türkiye'nin Konya şehrine bağlı Beyşehir ilçesi Şamlar köyünden gelmektedir. Dernek genel olarak entegrasyon, aile, katılım, demokrasi, spor ve sağlık, kültür, eğitim gibi alanlarda üyelerine hizmet vermektedir. Ayrıca resmi ve sivil kuruluşlarla işbirliği yaparak ırkçılık, uyuşturucu, alkol bağımlılığı ve kumar gibi kötü alışkanlıklara karşı da ortak mücadele etmektedir.

1990 yılında dernek Oslo Türk Şamlar Aile Derneği ve Drammen Türk Şamlar Kültür Derneği olarak ikiye ayrılmıştır.

Oslo Türk Şamlar Aile Derneği'nin toplam 137 üyesi vardır. Üyelerin çoğunluğu Türkiye'nin Konya şehrine bağlı Beyşehir ilçesi Şamlar köyünden gelmektedir. Dernek "Şamlar Postası" adıyla aylık bir dergi çıkartmaktadır. Dergide daha çok üyeleri ilgilendirilen konulara yer verilmektedir.

Oslo Türk Şamlar Aile Derneğine bağlı olan, ancak bağımsız olarak çalışmalarını yürüten üç ayrı dernek daha bulunmaktadır. Bu dernekler, kadın üyelere yönelik çalışmalar yürüten Türk Şamlar Kadınlar Derneği, çocuk ve gençlere yönelik faaliyetlerde bulunan Türk Şamlar Çocuk ve Gençlik Derneği ve Alevî inancı çerçevesinde dinî çalışmalar yürüten Alevî Bektaşî İnanç Derneği'dir. Her bir derneğin ayrı ayrı yönetim kurulu bulunmaktadır.⁵²

1.2.4.1. Türk Şamlar Kadınlar Birliği

Dernek 1992 yılında kurulmuştur. Üye sayısı yaklaşık 180'dir. Hizmet alanları ağırlıklı olarak kadın üyelere yönelik olup, sosyal ve kültürel alanda gereksinimlerini gidermek ve bu alanda üyelere yardımcı olmak gibi faaliyetlerde bulunmaktadır.

1.2.4.2. Türk Şamlar Çocuk ve Gençlik Derneği

⁵⁰ Resmi web sitesi için bkz. Erişim tarihi, 30.10.2013, <http://www.drammenmontessoriskole.no>.

⁵¹ Jacobsen-Leirvik, c. 4, s. 442.

⁵² Resmi web sitesi için bkz. erişim tarihi 30.10.2013, <http://www.samlar.oslo.no/>; <http://www.samlar-koyu.net>.

18 yaşın altındaki çocuklara ve gençlere yönelik faaliyet yürütmek için 2005 kurulmuştur. Üye sayısı yaklaşık 200'dür. Dernek çocuklara ve gençlere yönelik futbol turnuvaları, yüzme, masa tenisi, jimnastik gibi sportif etkinlikler, saha gezileri, orman yürüyüşleri gibi diğer fiziksel aktiviteler ve yükseköğretime teşvik edici seminer ve konferanslar düzenlemektedir.

1.2.4.3. Anadolu Alevî-Bektaşî İnanç Derneği

Türkler tarafından 2002'de Oslo'da kurulmuştur. 128 üyesi vardır (2014).⁵³ Alevîliğin Bektaşî koluna mensuptur.

Oslo ve Drammen'de kurulan Şamlar derneklerinin ortak kuruluş amaçları arasında üyelerin sosyal ve kültürel alanda gereksinimlerini gidermek ve üyelere bu alanlarda yardımcı olmaktır. Bu amaçla özellikle gelenek ve göreneklerin taze tutmak ve geliştirmek için belirli aralıklarda kurs, seminer, panel, konferanslar düzenlemekte, üyeleri güncel konularda aydınlatmaya ve bilgilendirmeye çalışmaktadır. Ayrıca entegrasyon, kültür, iş hayatı ve eğitim-öğretim gibi Norveç toplumu ile ilgili konularda da üyeleri bilgilendirmeye ilişkin faaliyetlerde bulunmaktadır.

1.2.5. Menzil Cemaati

Nakşibendî tarikatına bağlı olan Menzil Cemaati'nin kurucusu ve manevi lideri Muhammed Raşit Erol (1930-1993)'dur. Erol'un yaşadığı ve faaliyetlerini yürüttüğü Adıyaman'ın Kâhta ilçesine bağlı "Menzil" köyüne istinaden cemaate bu isim (Menzilciler) verilmiştir. Norveç'te yaşayan Menzil grubu sadece Oslo'da küçük bir grup tarafından temsil edilmektedir.⁵⁴

1.2.6. Türk Kültür Derneği (Ülkü Ocakları)

Türk Kültür Derneği, Norveç'te yaşayan Türkler tarafından Milliyetçi Hareket Partisi'nin Avrupa kolu olarak faaliyet gösteren "Avrupa Demokratik Ülkücü Türk Dernekleri Federasyonu (ADÜTDF)"un bir şubesi olarak faaliyet göstermektedir.

ADÜTDF, 18 Haziran 1978 tarihinde Frankfurt'ta kurulmuştur. MHP Partisi'nin Avrupa kolu olarak faaliyet göstermeleri nedeniyle Alparslan Türkeş'in oluşturduğu Türk milliyetçiliği öğretisini temel almakta ve vatandaşlarımızın kimlikleri üzerinde öncelikli ağırlığı bu çizgide tutmaya çalışmaktadır. Asıl faaliyetleri her ne kadar siyasal alan olsa da dinî ve millî etkinliklere de oldukça önem vermektedirler. Bu amaçla özellikle genç üyelerine Türk milliyetçiliği çerçevesinde, yaşadıkları dışlanmışlığa ve

⁵³ Norveç Başbakanlık resmi web sitesi, erişim tarihi 18.11.2014, http://www.regjeringen.no/upload/KU D/Samfunn_og_frivillighet/Tro-og_livssyn/Oversikt_tilskuddstellende_medlemmer_tros_og_livssynss-amfunn_2014.pdf.

⁵⁴ Jacobsen, s. 20-21.

etnik/yabancı düşmanlığına karşı manevi bir dayanak bulabilecekleri imkânlar sunmaya çalışmaktadırlar.⁵⁵

ADÜTDF'nin Norveç'teki yapılanması diğer Avrupa ülkeleri kadar güçlü olamamıştır. Hareketin temsilcileri daha çok Drammen ve Oslo şehirlerinde faaliyet yürütmektedirler. Faaliyetlerini sistemli bir şekilde yürütmek amacıyla 1994 yılında Drammen'de "Drammen Türk Kültür Derneği" adıyla bir dernek kurmuşlardır. Bu dernek ülkücü camiyayı Norveç'te temsil eden tek dernektir. Dernek üyelerinin çoğunluğu gençlerden oluşmaktadır. Derneğin amacı Norveç'te yaşayan Türklere kendi dinî ve millî değerlerini, kültürel, sosyal ve siyasal çıkarlarını korumak, Türk toplumu içinde saygı, hoşgörü ve dayanışma temelinde bir koordinasyon sağlamaktır.⁵⁶

Bunların dışında Kürt kökenli Türkiye vatandaşları tarafından da kurulan bazı kuruluşlar vardır. Bunlardan bazıları şunlardır:

1. Drammen İslam Kürt Derneği: Kürt kökenli Türkiye vatandaşları tarafından 1994'te Drammen'de kurulmuştur. 574 üyesi vardır(2014).
2. Imam Bediuzzeman Camii: 21 Mart 1999'da Oslo'da kurulmuştur. 2075 üyesi vardır (2014).
3. İslam Kürt Federasyonu: Türkiye kökenli Kürtler tarafından 2007 yılında kurulmuştur. 202 üyesi vardır (2014).⁵⁷

1.3. Bağımsız Kuruluşlar

Yukarıda tanıtmaya çalıştığımız Türk oluşumların dışında Norveç'in farklı bölgelerinde ideolojik, siyasi ve mezhebi görüşlerden bağımsız çeşitli üst çatı organizasyonlar da kurulmuştur. Bunlardan bir kısmı şunlardır:

1.3.1. Norveç Türk Dernekleri Federasyonu

Norveç'te yaşayan Türklerin mahalli, millî, dinî, sosyal ve mesleki haklarını korumak, devamlılığını sağlamak amacı faaliyet gösteren Oslo Türk İşçileri Derneği, Moss Türk İşçileri Dayanışma Derneği ve Türkiye Şamlar Köyü Drammen ve Oslo Çevresi Aile Birliği Derneği tarafından 20 Nisan 1991'de Oslo'da kurulmuştur.

Bağımsız ve demokratik bir yapıya sahip olan federasyonun faaliyet alanları arasında din hizmetleri, kültür hizmetleri, gençlik ve spor çalışmaları, eğitim ve enformasyon hizmetleri, basın-yayın hizmetleri, teşkilatlanma çalışmaları

⁵⁵ Perşembe, s. 174.

⁵⁶ Resmi web sitesi için bkz. erişim tarihi 08.12.2013, <http://www.Drammen.ultuocagi.no>.

⁵⁷ Norveç Başbakanlık resmi web sitesi, erişim tarihi 18.11.2014, http://www.regjeringen.no/upload/KU D/Samfunn_og_frivillighet/Tro-og_livssyn/Oversikt_tilskuddstellende_medlemmer_tros_og_livssynss-amfunn_2014.pdf.

gelmektedir.⁵⁸ Ayrıca üyelerini⁵⁹ Norveç ve Türkiye'deki bütün resmi, özel ve kamu yararına çalışan diğer kuruluşlar önünde temsil eden Federasyon, bu amaçla üyelerinin millî kültürlerinin, gelenek ve göreneklerinin, tarihi zenginliklerinin tanıtılmasını ve bu yönde düzenlenecek sergi, konferans ve seminerlerin maddi ve manevi açıdan desteklenmesini ve geliştirilmesini kendine hedef edinmiştir.⁶⁰

1.3.2. Norveç Türk İşadamları Derneği

Norveç'teki Türk işadamlarını⁶¹ bir çatı altında toplayarak güç birliği yapmak amacıyla 15 Ağustos 2004 tarihinde "Tyrkisk Arbeidsgivernes Forening" adıyla Oslo'da kurulmuştur. Ticari faaliyetlerde karşılaşılan sorunlarına çözüm üretmek ve girişimcilere yardım etmek, ayrıca Türkiye-Norveç arasındaki ekonomik ilişkilerin geliştirilmesine katkıda bulunmak temel görevleri arasındadır. Bunlara ek olarak Parti ve politikacılara yönelik lobi faaliyetlerinde bulunmak ve Türkler arasında iletişim ağı oluşturmak gibi çalışmalar da yürütmektedir.⁶²

1.3.3. Bærum Türk İslam Birliği

Bærum/Akershus'da 1996'de kurulmuştur.⁶³

Herhangi bir dinî veya siyasî organizasyonla bağlı olmayan dernek, dinî ve millî değerlere sahip çıkmak amacıyla üyelerine yönelik sosyal ve kültürel alanda faaliyetlerde bulunmaktadır. 36 üyesi vardır (2014).⁶⁴

1.3.4. Norveç Türk Gençlik Birliği

Genç Türkler tarafından dinî ve siyasetten bağımsız olarak 15 Ocak 2001 yılında Sandvika'da kurulmuştur. Oslo, Stavanger, Bergen ve Lillestøm'da şubeleri bulunmaktadır.

⁵⁸ Bkz. erişim tarihi 28.12.2013, <http://norturk.com/?SyfNmb=2&pt=Hakk%C4%B1m%C4%B1zda>.

⁵⁹ Günümüzde federasyona üye olan dernekler arasında Oslo Türk İslam Birliği, Drammen ve Çevresi Türk İnanç Cemiyeti, Moss Türk İşçiler Birliği, Oslo Türk Şamlar Aile Derneği, Drammen Türk Şamlar Kültür Derneği, Drammen Türk Kültür Ocakları, Lørenskog Kadınlar Derneği, Lørenskog Türk Kültür Derneği, Oslo Millî Görüş Teşkilatı, Bærum Türk Aile Birliği Derneği bulunmaktadır.

⁶⁰ Bkz. Erişim tarihi 28.12.2013, http://tfhn.no/onewebmedia/ntdf_tuzuk_26-02-11_degisiklik_teklifi.pdf.

⁶¹ Brønøysundregister'e kayıtlı Türklere ait 800'ü aşkın firma bulunmaktadır. Kayıtlı olan bu firmaların yaklaşık % 80'ni kişisel, geriye kalan % 20'si ise A/S olarak kaydedilmiştir. Bu firmaların % 90'ni pizza, restoran, lokanta, ekmek ve börek fırınları, manav, market gibi gıda sektöründe faaliyet göstermekte olup, mobilya, elektrik ve su tesisatı, endüstriyel mutfak malzemeleri, temizlik, transport ve taksi, çiçekçilik, araba tamiri ise faaliyet gösterilen diğer iş sahalarıdır.

⁶² Bkz. Erişim tarihi 28.12.2013, <http://www.notid.org/anasayfa>.

⁶³ Bkz. Erişim tarihi 28.12.2013, <http://www.Bærum.Tyrkiske.Islamske.Forening.proff.no>.

⁶⁴ Norveç Başbakanlık resmi web sitesi, erişim tarihi 18.11.2014, http://www.regjeringen.no/upload/KU/D/Samfunn_og_frivillighet/Tro-og_livssyn/Oversikt_tilskuddstellende_medlemmer_tros_og_livssynss-amfunn_2014.pdf.

Sonuç

Türklerin Norveç'e göç edişi 1960'ların sonlarında işçi statüsü ile başlamış, 1975'ten sonra aile birleşimi ile bu göçler günümüze kadar devam etmiştir.

Norveç'e yerleşen Türkler yabancı oldukları toplum içinde bir taraftan örf ve adetlerini devam ettirmeye çalışırken, diğer taraftan dinî vecibelerini yerine getirebilecekleri ve çocuklarına din eğitimi verebilecekleri mekânlara ihtiyaç duymuşlardır. Bu ihtiyaçları karşılamak için kendi imkânlarıyla dernek ve vakıflar kurmuşlardır.

Türk toplumu, bir takım ideolojik, siyasî ve dinî anlayış farklılıkları nedeniyle çeşitli gruplara ve cemaatlere ayrılmışlardır. Bu ayrışmalar nedeniyle kendi aralarında bir birlik sağlayamamışlar ve İslam'ın kucaklayıcı ve birleştirici yönünü yeterince temsil edememişlerdir. Bununla birlikte Türkler tarafından ideolojik, siyasi ve mezhebi görüşlerden bağımsız sivil toplum kuruluşları da kurulmuştur. Norveç'te faaliyet gösteren söz konusu bu kuruluşlara genel olarak bakıldığında bu oluşumları "Diyanet Merkezli Kuruluşlar, Diyanet Merkezli Olmayan Kuruluşlar ve Bağımsız Kuruluşlar" olmak üzere üç kısımda değerlendirilebiliriz.

Diyanet Merkezli Kuruluşlar Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı olarak faaliyet göstermektedir. Başkanlık tarafından büyük bir fedakârlıklarla sürdürülen dinî, sosyal ve kültürel hizmetler, vatandaşlarımızın kendi kültürlerini, dinî ve millî değerlerini korumaları gibi hususlarda oldukça önemli rol oynamaktadır. Bu çerçevede Diyanet'in Norveç'e yönelik ilk hizmetleri 1982'de Oslo daha sonraki yıllarda da Drammen ve Moss şehirlerinde yaşayan vatandaşlarımızın din hizmetlerinin karşılanması için din görevlisi göndermekle başlamıştır.

2011 tarihinde Diyanet'e bağlı dernekler tarafından Norveç-Türkiye Diyanet Vakfı kurulmuş, 2013 tarihinde resmî statüye kavuşmuştur. Ancak Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından henüz bir müşavir atanmadığı için din hizmetleri geçici olarak Stockholm Din Hizmetleri Müşavirliği tarafından yürütülmektedir. 2014 yılı itibarıyla Norveç'te Diyanet'e bağlı toplam 9 diyanet derneği faaliyet göstermektedir.

Diyanet Merkezli Olmayan Kuruluşlara gelince; Norveç'in değişik bölgelerinde Diyanet kuruluşları dışında çeşitli dinsel ve kültürel oluşumlar da bulunmaktadır. Bu kuruluşlar Süleymanlılar, Millî Görüş Teşkilatı, Fethullahçılar, Türk Alevîleri, Menzil grubu ve Ülkücüler tarafından oluşturulmuştur. Siyasî ve mezhebî görüşlerden bağımsız kuruluşlar ise Norveç Türk Dernekleri Federasyonu, Norveç Türk İşadamları Derneği, Bærum Türk İslam Birliği ve Norveç Türk Gençlik Birliği tarafından temsil edilmektedir.

Söz konusu bu sivil toplum kuruluşları, her ne kadar kendi aralarında yeteri düzeyde birlik sağlayamamış olsalar da iki ülke arasındaki siyasî, kültürel

ve sosyal ilişkilerin gelişmesinde, Türk toplumunun yabancı topluma uyum sağlamasında, dinî ve millî değerlerimizin korunması ve yaşatılmasında ve karşılaşılan sorunlarının çözülmesinde önemli rol oynadığını söyleyebiliriz. Ayrıca Norveç'teki Türklerin çeşitli grup ve cemaatlere ayrılarak bölünmüş olmaları ve birbirleri ile rekabet içinde olmaları göz önüne alındığında Türkler arasında birlik ve beraberliğin sağlanması adına Norveç-Türkiye Diyanet Vakfı'na önemli görevler düşmektedir.

Norveç'te İslam'ı temsil eden en önemli üst çatı kuruluş Norveç İslam Konseyi'dir ve konsey daha çok Pakistanlılar tarafından temsil edilmekle birlikte, dili, kültürü, ırkı, mezhep ve siyasî görüşü birbirinden farklı olan birçok Müslüman grup bu çatı altında birleşebilmiştir. Bu konsey örnek alınarak, buna benzer bir kuruluş da Türkler adına oluşturulabilir. Diyanet İşleri Başkanlığı'nın çalışma ilke ve prensipleri (bütün Müslümanların ve Türkiye Devleti'nin çıkar ve menfaatini gözetmesi, tarafsızlık ilkesine önem vermesi, din hizmetlerini profesyonel olarak yürütmesi vs.) göz önüne alındığında; bunu yapabilecek tek kuruluşun Diyanet'in temsilcisi konumunda olan Norveç-Türkiye Diyanet Vakfı'nın olduğunu söyleyebiliriz. Bu çerçevede Din Hizmetleri Müşavirliği öncülüğünde Diyanet Dernekleri tarafından Norveç İslam Konseyi'ne benzer bir üst çatının oluşturulmasına yönelik bir çalışma başlatılabilir. Bu anlamda 2011 tarihinde kurulan Norveç-Türkiye Diyanet Vakfı bu amaçla aktif hale getirilerek Türkler tarafından oluşturulan sivil toplum kuruluşları ile irtibata geçilmelidir.

Kaynakça

- Cebeci, Suat; *Din Eğitimi Bilimi ve Türkiye'de Din Eğitimi*, Ankara: Akçağ Yayınları, 1996.
- Çakır, Ruşen, *Ayet ve Slogan: Türkiye'deki İslami Oluşumlar*, İstanbul: Metis Yayınları, 1990.
- Diyanet İşleri Başkanlığı resmi web sitesi, erişim tarihi 24.09.2013, <http://www.diyamet.gov.tr>.
- Ellingsen-MacDonald, Elizabeth-Kirsti, *Stein Pa Stein: Norsk-Somali Ordliste*, Oslo: J. W. Cappelens Forlag AS, 2005.
- Hugason, Av Hjalti, "Religion", *Nordens Historie: 1397-1997*, ed. Henrik S. Nissen, Kopenhag: DR Multimedie, 1997.
- Jacobsen, Christine M., "Norway", *Islam in the Nordic and Baltic Countries*, ed.: Göran Larsson, London: Routledge, 2009, s.18-39
- Jacobsen-Leirvik, Christine-Oddbjørn, "Norway", *Yearbook of Muslims in Europe*, Ed. J. Nielsen, 2012, c. 4, s. 441-454
- Komisyon, *Yurtdışı Din Hizmetleri Raporu*, Ankara: DİB Yayınları, 1993.
- Kværne-Vogt, Per-Kari, *Religionsleksikon*, Oslo: Cappelen Akademisk, 2002.
- Kvalheim, Liv Karin, *Samfunnsfag Pa Lettnorsk: Lesebok, Arbeid- sbok, Veiledning*, Oslo: Forlaget Hambro, 1998.
- Libæk-Stenersen, Ivar-Øvind, *The History of Norway: From The Ice Age to Today*, Oslo: Dinamo Forlag, 2003.
- Manco, Ural, *Turks in Europe: From A Garbled Image to The Complexity of Migrant Social Reality 2007*, erişim tarihi 10.04.2013, <http://www.flwi.ugent.be/cie/umanco/umanco5.htm>.
- Midgaard, John, *A Brief History Of Norway*, Oslo: Nikolai Olsens Boktrykkeri, 1971.
- Moss Kültür ve Eğitim Derneği resmi web sitesi, erişim tarihi 22.12.2014, www.mangfoldhuset.no.
- Nielsen, Jørgen S., *Muslims in Western Europe*, Edinburgh: University Press, 2004.
- Norveç Millî Görüş Teşkilatı resmi web sitesi, erişim tarihi 05.10.2013, <http://www.igmg.no>.
- Norveç Türk İslam Birliği resmi web sitesi, erişim tarihi 18.11.2013, <http://www.nortib.org>.
- Norveç Türk İşadamları Derneği resmi web sitesi, erişim tarihi 28.12.2013, <http://www.notid.org>.

- Norveç Başbakanlık resmi web sitesi, erişim tarihi 18.11.2014, <http://www.regjeringen.no>.
- Opsal, Jan, *Islam: Lydighetens Vei*, Oslo: Universitetsforlaget, 2005.
- Perşembe, Erkan, "Almanya'da Türklere Ait Dinî Kuruluşlar", *OMÜİFD 8*, (1996): 157-180.
- Östfold Türk Müslümanları Cemiyeti, resmi web sitesi, erişim tarihi 19.11.2013, <http://www.mossturk.com>.
- Repstad, Pål, "Fra Lov Til Lønnskammer?-Religion Og Livssyn i Dagens Norge", *Det Norske Samfunn*, ed. Ivar Frønes, Oslo: Gyndendal Norsk Forlag, 2010, s. 371-392.
- Riste, Olav, *Norway's Foreign Relations-A History*, Oslo: Universitetsforlaget, 2001.
- Solberg, Bergljot, "Vikingtiden", *Store Norske Leksikon*, Ed. Petter Henriksen vdğ., Oslo: Kunnskapsforlaget, 2005, c. 15, s. 382-383.
- Stensvold, Anne, "Religiøs Pluralisme", *Norges Religiøns Historie*, Ed. Arne Bugge Amundsen, Oslo: Universitetsforlaget, 2005, ss. 474-490.
- Statistisk sentralbyrå Statistics Norway, Folkemengde og befolkningsendringar 2014, erişim tarihi 10.10.2014, <http://www.ssb.no/befolkning/statistikker/folke-mengde>.
- Thusen-Røvik, Petter-Sissel, "Norge", *Store Norske Leksikon*, Ed. P. Henriksen vdğ., Oslo: Kunnskapsforlaget, 2006, c. 11, ss. 210, 337.
- Vogt, Kari, *Kommet for Å Bli*, Oslo: Cappelen Forlag As, 1995.
- Vogt, Kari, *Islam På Norsk-Moskeer Og Muslimske Organisasjoner i Norge*, Oslo: Cappelen Damm As, 2008.

